

NAŠ NARODNI DOHODEK

Leta 1926. je bil prvikrat izračunan naš narodni dohodek, kar je pomenilo za tedanje čase veliko delo. Vse dotlej smo bili navezani na cenitve, ki so se med seboj ogromno razlikovale, tako da za praktično rabo skoro niso nikoli bile, saj se je z njimi dalo dokazati vse, kar je hotel sestavljalec takih števil dokazati. O prvi cenitvi je izšla čez nekaj časa tudi publikacija, ki je prinesla nekatere detajle. Za naslednja leta pa smo pogrešali takih sestav, kar je bilo zlasti občutno v letih krize od 1931 dalje. Zasebniki so sicer skušali to vrzel v naši strokovni literaturi zamašiti, vendar nismo prišli čez splošne cenitve. V vsakokratni proračunski debati v skupščini smo vedno slišali take cenitve in iznašali so jih celo finančni ministri.

Sedaj pa smo po daljšem času dobili zopet nove cenitve narodnega dohodka, kar so sestavili v finančnem ministrstvu. Že novembra 1935 je tedanji finančni minister g. Dušan Letica v svojem ekspozeju o predlogu proračuna za 1936—1937 dal nekaj podatkov o našem narodnem dohodku ter izjavil, da so to uradni podatki finančnega ministrstva. V ekspozeju k predlogu proračuna 1937—1938 pa je finančni minister g. Dušan Letica dal nekatere nove momente in natančnejše cenitve narodnega dohodka tako za leta 1926., 1931., 1935. in 1936. Iz njegovih izjavanj, kakor so tiskana v njegovem ekspozeju na str. 16—18, posnemamo nekaj bistvenih podatkov, ki so značilni, kakor so značilni tudi zaključki gospoda ministra.

Narodni dohodek za 1926 je ocenjen na 69.608 milij. din, do leta 1931. pa je padel na 42.041 milij. din, torej za skoro 40 %. Za leto 1935. navaja finančni minister narodni dohodek s 34.255 milij. din, torej z znatno manjšimi številkami kot za 1931. To je menda najnižje stanje v naši statistiki, žal pa nimamo podatkov za 1934, katerega smatramo za najslabše leto med leti krize. Primerjava leta 1926. z letom 1935. kaže, da je v dobi 10 let naš narodni dohodek padel za polovico. Seveda pa tudi leta 1926. žal ne moremo smatrati kot trajno izhodišče, ker je znano, da je v kasnejših letih, zlasti pa 1928—1930 naš narodni dohodek še znatno narastel. Tako vidimo, kako potrebno bi bilo, da se naš narodni dohodek izračunava za daljšo vrsto let ali pa da se vzamejo najbolj reprezentativna leta. Tako smo navezani na cenitev, da je v najboljših letih po vojni znašal naš narodni dohodek okoli 80 milijard din.

Za leto 1936. navaja uradna cenitev dohodek v znesku 38.281 milijonov din, torej povečanje v primeri z 1935 za okoli 4 milijarde ali 11'8 %. Podrobna statistika v milijonih dinarjev nam kaže za 1936 tale narodni

dohodek (v oklepajih navajamo podatke za 1935): poljedelstvo 11.359 (8.325), živinoreja 7.556 (6.891), čebelarstvo in svilarstvo itd. 99 (66), ribolov in lov 98 (87), gozdarstvo 1.970 (1.939), rudarstvo 899 (897), hišna predelovalna delavnost 3.100 (3.386), industrija 3.173 (3.010), obrt 3.044 (2.955), trgovina 2.749 (2.676), kreditne ustanove 433 (323), zavarovalnice 40 (36), železniški promet 1.320 (1.395), pomorski promet 288 (326), rečni promet 92 (93), avtomobilski promet 282 (231), vozovni promet 731 (731), pošta, brzojav in telefon 355 (304), gradbena delavnost 694 (582).

Iz tega je razvidno, da je lani narastel v primeri z letom 1935. dohodek v skoro vseh panogah. Za ilustracijo navaja cenitev dohodek od trgovine, ki je v letih krize razmeroma najbolj padel poleg dohodkov kmetijstva. Cenjen je bil ta dohodek:

1926	8.480'0	milij. din
1931	6.511'5	„ „
1935	2.676'4	„ „
1936	2.748'9	„ „

Povečanje narodnega dohodka od 1935 na 1936 je pripisovati zlasti višjim dohodkom kmetijstva. Povišan je dohodek od poljedelstva in živinoreje, ki sta naši najvažnejši gospodarski panogi, saj dajeta skoro polovico vseh narodnih dohodkov. Lani smo imeli kot znano izredno dobro letino pšenice in koruze. Istočasno pa je bila letina pri naših sosedih, pa tudi v glavnih izvoznikih državah slaba, kar je imelo za posledico od vsepovsod povpraševanje za naše žito, ki je šlo v denar po dobrih cenah. V živinoreji se pozna izboljšanje položaja v znatnem dvigu izvoza, nadalje pa je dvig cen pripisovati deloma smotreni akciji živinorejcev samih za dvig cen. Po podatkih Narodne banke je narastel povprečni indeks za živino in proizvode od 55'4 (1926 — 100) v letu 1934. na 56'6 v letu 1935. in na 60 točk v letu 1936. Je pa indeks cen živine še pod splošnim nivojem cen, dočim je pri industrijskih in mineralnih proizvodih nad povprečjem.

Pri oceni narodnega dohodka pa ne smemo pozabiti še na važno dejstvo: Kmetovalci v naši državi trošijo velik del svoje produkcije v lastnem gospodarstvu. To pomeni, da prav za prav tega dela produkcije ne bi smeli všteti v cenitev, ker je za ta del težko določiti cene najvažnejših proizvodov. Ceni se, da se troši doma 50 % poljedelske proizvodnje, 40 % donosa živinoreje, 33'3 % donosa domače obrtne delavnosti in 10 % dohodkov gozdarstva. To pomeni, da je pri nas naturalni del dohodka izredno velik, pa ta odstotek radi krize še stalno narašča. Tako je znašal leta 1926. 23'7 %, do leta 1931. se je zmanjšal na 20'0, nato pa leta 1935. povečal na 24'1, lani pa celo na 26'2 %.

Končno pravi finančni minister doslovno tole:

Ce se naš narodni dohodek preračuna na 1 prebivalca — po današnjem stanju 15.047.370 ljudi — in če se izračuna njegova obremenitev po državnih in samoupravnih dajatvah, se vseeno vidi, da je dohodek neznamen in da je poleg tega dosti obremenjen z javnimi dajatvami. Na 1 prebivalca pride, če upoštevamo ves narodni dohodek, 2.544 din letno, če vzamemo pa samo denarni del, pa celo 1.878 din letno. Pri tem znaša skupna državna in samoupravna obremenitev skupnega dohodka 21'24 %, če vzamemo samo denarni del pa 28'77 in znaša tako čisti dohodek samo 2.004, oziroma 1.338 din.

Skupno znaša fiskalna obremenitev po računu finančnega ministra za 1936 540'47 din na 1 prebivalca, za 1937—1938 pa je proračunana na 570'39 din na 1 prebivalca.

Ob tej priliki navajamo še nekatere podatke o narodnem dohodku v drugih državah, kot jih posnemamo po zadnji skupni publikaciji »Die wirtschaftlichen Kräfte der Welt«, ki jo je izdala leta 1930. Dresdner Bank; podatki so v nemških markah po zadnjem stanju cenitev iz let 1926—1928:

USA	1928	3.113
Kanada	1927	2.521
Avstralija	1926	2.027
Evropa:		
Holandija	1927	1.584
Anglija	1928	1.567
Švica	1927	1.473
Norveška	1928	1.337
Danska	1928	1.144
Švedska	1928	1.107
Nemčija	1928	1.077
Francija	1928	960
Belgija	1927	885
Češkoslovaška	1927	630
Avstrija	1928	593
Italija	1927	458
Finska	1927	441
Madjarska	1927	429
Estonska	1928	404
Letonska	1926	396
Romunija	1927	393
Jugoslavija	1926	343
Rusija	1928	325
Poljska	1927	317
Litva	1927	304

Podatki se bodo zdeli komu zastareli, imajo pa svojo vrednost, ker so sestavljeni približno za isto razdobje in se med tem vrstni red ni dosti izpremenil, odnosno lahko rečemo, da je ostal skoro enak, ker je v večini držav kmetijskega značaja odtlej industrializacija zelo napredovala.

Davčna obremenitev pri nas in drugod

Tudi letos je februarja izdalo finančno ministrstvo svoj vsakoletni pregled o številu državnih uslužbencev ter upokojencev ter njih prejemkih. Na koncu tega pregleda pa je dodana nova tabela, ki kaže primerjalno pregled državnih dohodkov in izdatkov za 1936—1937 s proračuni drugih držav. Iz te tabele je posneto nekaj zanimivih podatkov o davčni obremenitvi pri nas in drugod. Predvsem je važna ugotovitev, koliko državnih izdatkov odpade v raznih državah na osebne in koliko na materialne izdatke. Da je pa pregled mogoč, so proračunani ti izdatki na 1 prebivalca v dinarjih. Razdelitev v % od skupnega proračuna je bila

v 9 naših sosednih državah in državah s slično gospodarsko strukturo kot naša nastopna:

Jugoslavija	47'92	52'08
Avstrija	44'28	55'72
Bolgarija	52'13	47'87
Grčija	35'03	64'97
Madjarska	50'92	49'08
Poljska	45'68	54'32
Romunija	51'93	48'07
Turčija	45'13	54'87
Češkoslovaška	43'51	56'49

Drugi del tabelarnega gradiva pa prinaša primerjavo davčne obremenitve pri nas in drugod ter primerjavo obremenitve za določene svrhe. Tudi ti podatki so proračunani na 1 prebivalca dotične države v din ter kažejo naslednjo sliko (upoštevati je treba, da Avstrija in Češkoslovaška pobirata obenem z državnimi davki tudi dajatve za samouprave in da je zato pri njih vsa obremenitev znatno višja kot v drugih državah. Od po-
branih državnih davkov dobe namreč del dežele in občine ter druge samouprave):

	za pokojnine	za drž. dolgove	skupna davčna obremenitev
Jugoslavija	73'15	59'59	437'13
Avstrija	675'12	254'02	1.868'14
Bolgarija	66'14	119'11	357'44
Grčija	66'25	183'49	548'15
Madjarska	245'59	82'05	645'28
Poljska	92'49	58'76	462'96
Romunija	84'01	123'44	448'95
Turčija	36'13	62'26	437'88
Češkoslovaška	125'64	226'28	1.294'17

Končno se nam zdi važna za presojo naših državnih fininc tudi naslednja tabela, ki kaže davčne vire v posameznih državah. Tabela loči državne dohodke v tri skupine, katerih odstotni delež je znašal pri skupnih državnih dohodkih, in sicer v odstotkih:

	neposredni davki	posredni davki	drugi dohodki
Jugoslavija	15'87	47'84	36'29
Avstrija	11'93	49'62	38'45
Bolgarija	9'58	45'79	44'63
Grčija	12'25	57'05	30'70
Madjarska	19'52	38'24	42'24
Poljska	21'55	27'86	50'59
Romunija	8'67	42'05	49'28
Turčija	26'54	53'61	19'85
Češkoslovaška	11'89	45'11	43'00

K vsem tem številkam je pripomniti, da so mednarodne finančne primerjave zelo tvegana zadeva. Kajti nešteto je faktorjev, katere je treba

upoštevati pri presoji primerjanih dejstev in števil. Tradicija, struktura gospodarstva, finančne metode, politične razmere, vse to vpliva na razvoj državnih financ. Vidijo se tudi posledice izgubljene vojne, razkosavanja državnih ozemelj. Tako n. pr. so zelo visoki izdatki v Avstriji, Češko-slovaški in Madjarski za pokojnine zaradi znatnega starega uradniškega aparata v teh državah, veliki so v teh državah tudi izdatki za državne dolgove, deloma tudi zaradi tega, ker so uredile vprašanje predvojnih dolgov, dočim pri nas na to rešitev čakamo že 18 let.

Davčni sistemi zopet povzročajo velike neenakomernosti v statistiki davčnih skupin, kar kaže zadnja objavljena tabela. Iz te tabele se vidi, da je v večini vseh navedenih držav težišče v posrednih davkih.

Oec.

SVETOVNA TRGOVINA 1936

Po zaključkih zunanje trgovine iz 17 držav, ki so doslej priobčeni, moremo že precej dobro sklepati na občni razvoj svetovne trgovine v preteklem letu. V teh 17 državah je bil obseg zunanje trgovine v preteklem letu večji kot v letu 1935., če vzamemo izvoz in uvoz skupaj. Razen Švice, ki ugotavlja majhen padec uvoza, je bil uvoz ostalih 16 držav večji kot v letu prej, posebno še v Franciji, U. S. A., Švedski, Finski in Češkoslovaški. Pri izvozu zaznamuje le Francija majhen padec — proti pričakovanju — dočim je ostalih 16 držav izvoz pomnožilo, zlasti Nemčija, Švedska, Finska, Japonska, Češkoslovaška in Bolgarija. Največji dvig uvoza v preteklem letu v primeri z uvozom leta 1935. zaznamuje Estonka, s 26%; sledijo ji Latvija 21%, Finska 19%, Japonska 18,5% in U. S. A. 18 odstotkov. Pri dvigu izvoza je na prvem mestu Latvija z 38%; za njo pridejo Bolgarija z 20%, Švedska in Norveška s 16% itd. Državno vodstvo blagovne izmenjave z inozemstvom je od pričetka svetovne gospodarske krize naprej izkazalo po vsem svetu velik napredek, pri čemer je bila velikega pomena trgovska politika ameriških Zedinjenih držav. Zaščitna carinska politika U. S. A. je prisilila naravni tok blaga do nenaravnih stranskih potov in je šele preteklo leto prineslo preosnovo velikega ameriškega izvoznega prebitka, ki odgovarja gospodarski zgradbi Zedinjenih držav.

Zato si hočemo zunanjo trgovino U. S. A. še posebej ogledati. Najprvo podamo pregled vseh zadnjih petih let (v milijonih dolarjev):

Leto	Izvoz	Uvoz	Aktivni saldo
1932	1609	1323	286
1933	1675	1450	225
1934	2135	1655	480
1935	2282	2047	235
1936	2453	2419	34

Gotovo bo vsakogar, ki te številke pazno motri, osupnil dvig izvoza v letu 1934; znaša 460 milij. dol. ali 27%, s čimer izkazuje izvoz v prvem času po razvrednotenju dolarja znatno višji dvig kot uvoz, kjer vidimo le

dvig do 205 milij. dol. ali 14%. V naslednjih letih nastopi v razvoju ameriške zunanje trgovine velik preobrat; uvoz je zelo naraščal — l. 1935. za 392 milij. dol. ali za 24%, l. 1936. za 372 milij. dol. ali za 18% — dočim je ostal izvoz s 147 in 171 milij. dol. ali v obeh slučajih s 7% dviga daleko pod uvozom. Aktivni saldo ameriške trgovske bilance se je torej občutno zmanjšal in izkazuje za preteklo leto le še vsoto 34 milij. dol. Uvoz Zedinjenih držav je narasel — v primeri s prejšnjim letom — v prvem lanskem četrtletju za 16%, v drugem za 17, v tretjem za 19 in v četrtm za 20%. Izvoz je pa narasel za 10, 16, 6 in 1%, je torej po začasnem dvigu v drugem četrtletju rapidno padel. Vidimo, da prehajajo U. S. A. vedno bolj k večjemu uvozu, kar seveda vsakemu poznavalcu razmer še nikakor ni slabo znamenje; več ko imaš, več lahko kupiš. To je naravni potek.

V. Š.

MEDNARODNI SVETOVNI TRGI

Od srede januarja v prvo tretjino februarja segajoči neenakomerni razvoj cen na mednarodnih blagovnih trgih se je kmalu zopet umaknil trdni tendenci v cenah. Neposredni povod za to je dalo novo oboroževalno tekmo vanje, zlasti ogromne oboroževalne priprave v Angliji; te priprave so prvič v zgodovini britanske vlade v zvezi z nakupi velikih surovinskih zalog v kovinah, rudah, kavčuku, petroleju, bombažu itd. Posledica je bila zelo živahno kupčijsko delovanje na vseh v poštev prihajajočih trgih ter novi dvigi cen, ki so deloma zelo znatni. Najbolj živahni so bili trgi kovin, kjer je v teku enega meseca pridobil cink na ceni skoraj 50%, svinec 25%, baker 26% in cina 20%. Večja kupčija, povzročena po resnični potrebi in tudi po spekulaciji, se je razvijala od začetka marca dalje na svetovnem trgu bombaža ter na trgih surovega sladkorja, kavčuka ter surove džute. Dviganje se je gibalo pri argentinski pšenici, sladkorju, kakau, kavčuku ter pri ameriškem bombažu med 6 do 8% ter se je dvignilo pri gornjeegiptskem bombažu do 12%. Manjše izboljšanje zaznamujejo čaj, kopra, vzhodnoindijski bombaž, surova džuta, sizalova konoplja, srebro ter surova nafta. Oni svetovno-tržni predmeti, kjer so cene padle, kot pri rži ali ovsu, se v pomenu ne morejo primerjati s tistimi, kjer so cene narasle. Tudi platina, ki jo je prej spekulacija visoko dvignila, je morala v ceni odnehati, do 15%. Poživljenje v ameriški trgovini in industriji traja še kar naprej, o čemer poročamo tudi drugod. Nekoliko rezerviranosti priporoča negotovost o izbruhu novih delavskih nemirov v Ameriki.

Svetovni trg pšenice se je nalahno utrdil. Dočim računajo v Zedinjenih državah z bistvenim izboljšanjem izgledov v pridelku ozimne pšenice, so na drugi strani poživljujoče vplivali nakupi argentinske pšenice od strani evropskih konsumnih držav, zlasti na račun Italije. Pri presojanju splošnih letošnjih izgledov pridelka stoji tendenci za pomnoženi pridelek pšenice nasproti pomnožena kupna moč in založna politika konsumnih držav. — Na evropskem trgu surovega masla je bila ponudba večja kot povpraševanje in se je to nekoliko poznalo tudi v ceni. V Angliji je danskemu surovemu maslu močno konkuriralo kolonialno

surovo maslo. Pride k temu še, da se v Holandiji in Danski produkcija surovega masla giblje v navzgorni smeri.

Na braziljskem trgu kave se je pojavilo v prvem marčevem tednu majhno poživljenje. Kazali so na novo, v veliki izmeri započeto uničevanje kave, da so na ta način obdržali trg v ravnovesju. Od srede preteklega decembra dalje do pričetka letošnjega marca uničeno kavo cenijo na 2,100.000 vreč! — Čaj v Londonu je bil trden; iskane so bile zlasti dobre vrste s Ceylona. — Tudi trgi sladkorja so bili trdnejši. Trg je pod vtisom bodoče svetovne sladkorne konference. — Kakao se dobro drži, vendar so pa čokoladne tovarne v Angliji in Ameriki še dobro založene.

Vlaknato blago v cenah ni bilo enotno. Nakupi bombaža so bili tako od strani ameriške industrije in trgovine kot od strani inozemstva obsežni in se je cena popravila. Nadaljnji porabni razvoj se ugodno presoja. Večje nakupno zanimanje inozemskih predilnic je veljalo zlasti egiptskemu bombažu. Glej zgoraj. — Pri avstralskih avkcijah volne ni več prejšnje izbire in je cena pričela nekoliko odnehavati. — V pričakovanju novih oboroževalnih nakupov je konoplja Manila svoje nizke februarске cene večinoma popravila. Stalna je bila ob nalahno zboljšanih cenah kupčija v vzhodnoafriški sizalovi konoplji. — Za eksport razpoložljive množine ruskega lanu se cenijo le še na 8000 ton. Predilnice so pa v pretežni večini dobro založene in tudi ne morejo slediti zadnjemu naraščanju cen. — Surova džuta je že od novembra naprej precej lena. Ovirajoče je vplivalo s 1. marcem t. l. uvedeno zvišanje produkcije v Indiji.

O kovinskem trgu smo govorili že uvodoma. Kljub opetovanemu kolebanju in kljub že zelo naraslim cenam se je obdržalo izredno trdno temeljno razpoloženje. Povpraševanje po bakru se za bodoče mesece više ocenjuje kot predvideni prirastek produkcije. Poleg obsežne porabe za oboroževalne namene pa pri razmotrivanju o dviganju cene nikakor ne smemo podcenjevati pobude, ki izhaja iz mirnega gospodarskega dela (električno gospodarstvo, stavbno gibanje itd.), zlasti glede na pomladansko konjunkturo in glede na zelo živahno gospodarsko delovanje v USA. — Pri cinu je že itak zelo visoka cena preprečila preveliko nadaljnje naraščanje. Zelo veliko cina porabi zadevna ameriška industrija, ki je polno zaposlena in ki še kar naprej kupuje; poleg Amerikancev izkazujejo Rusi in Francozi največji dvig v porabi cina v zadnjem letu. — Svinec je pričel pridobivati na ceni šele v zadnjem februarskem desetdnevju. Pričenjajoča se stavbna sezija v zvezi z omejenimi razširitvenimi možnostmi v produkciji svinca daje dobre izgledе za nadaljevanje zelo trdne tendence v njegovi ceni. — Nenavadno naraščanje v ceni cinka je posledica obsežnih nakupov v zadnjem času. Naraščujoča poraba zadnjih mesecev je svetovne zaloge močno zredčila in je že iz tega vzroka vplivala na oblikanje cen. Zlasti ameriške zaloge cinka so se zelo skrčile.

Cena kavčuka se je mogla ob živahnih ameriških nakupih zopet okrepiti. Višina kavčukove porabe bo še v nadalje v prvi vrsti pod vplivom USA, ki porabijo skoraj polovico svetovne porabe in kojih konjunktura krivulja bo lezla, kakor vsi znaki kažejo, še nadalje navzgor. Da se zmanjša akutno pomanjkanje v kavčuku, pride predvsem v poštev zvišanje produkcije v Nizozemski Indiji, kar Holandci tudi zahtevajo.

Podamo običajni seznam, iz katerega se more razbrati mnogo podrobnosti.

Blago	Borza	Jan. 1937	Febr. 1937	Marec 1937
Pšenica	Chicago	133,62	134,50	136,00
Rž	Chicago	112,25	112,00	106,37
Kava	New York	8,87	9,12	9,25
Sladkor	New York	3,07	2,62	2,93
Surovo maslo	Kopenhagen	1,85	2,16	2,14
Bombaž	New York	13,03	13,20	14,05
Džuta	London	19,06	19,06	19,70
Volna	Bradford	38,00	36,50	36,50
Lan	Leninograd	52,00	60,00	58,00
Baker	New York	12,45	12,90	16,27
Cin	New York	51,35	50,12	59,90
Svinec	London	28,19	27,00	34,06
Cink	London	20,70	22,37	33,70
Srebro	London	21,25	20,06	20,81
Kavčuk	London	10,81	10,62	11,25

Zir.

NAŠE GOSPODARSTVO SPOMLADI 1937

V ospredju zanimanja je sedaj v našem gospodarstvu novi državni proračun in finančni zakon za 1937/1938. V trenutku, ko to pišemo, je bil proračun sprejet tako v skupščini kakor tudi v finančnem odboru senata in pričakovati je, da bo sprejet tudi v plenumu senata, kar pomeni, da bomo dobili s 1. aprilom novi proračun s pripadajočim finančnim zakonom. Letošnja debata o proračunu je bila izredno dolga, kar je tudi razumljivo zaradi številnih njegovih določb. Bila bi pa še daljša, če tega ne bi preprečila zakonodajna tehnika. Kajti prvotni predlog proračuna je znašal 10.949 milijonov din, pa je njemu pripadajoči finančni zakon obsegal samo 70 členov na 32 tiskanih straneh. Ko je bila že razprava o vsem tem v plenumu skupščine končana, je finančni minister predložil predsedništvu narodne skupščine dne 8. marca nove dopolnitve. Tako je bila končna vsota proračuna znižana na 10.910 milijonov din, predložene pa so bile obenem številne izpremembe k finančnemu zakonu. Izpremembe so obsegale kar 54 strani, tako da bo novega finančnega zakona skupno 82 strani, kar je tako obsežno gradivo, kot ga še ne pomnimo. Poleg tega pa je naknadni predlog prinesel prav za prav vse bistvene izpremembe, dočim je bil prvotni predlog razmeroma nedolžen. Prvotni predlog ni vseboval nobenih novih določil glede davkov, zato pa je bil naknadni predlog v tem oziru bogatejši. Prinesel je izpremembe v zakonu o neposrednih davkih, v taksnem zakonu, v zakonu o državnih trošarinah in pa na novo uvedel nekatere banovinske skupne trošarine.

Davčne izpremembe

Ker je dnevno časopisje o teh izpremembah obširno poročalo, se moramo omejiti samo na komentar nekaterih najvažnejših določil.

Znižana je pavšalna pridobnina za male obrtnike. Povečana pa je minimalna osnova za družbeni davek. Najštevilnejše so izpremembe v taksah. Predvsem se izpreminjajo dedne takse, kjer se nekatere občutno povišajo; znižujejo se vsote, do katerih so nasledstva prosta takse, pa še to samo za kmete. Izpremene se (delno zniževalno) šolske takse. Za splošno pa je največjega pomena povišanje takse za vloge od 5 na 10 din za vsako prilogo od 2 na 4 din itd. To pomeni oteževanje vlaganja prošenj in pritožb, dočim finančni minister tega ne smatra za tako hudo obremenitev.

Znalna nova obremenitev je vsebovana v novih skupnih banovinskih trošarinah. Tu se uvajajo na novo skupne banovinske trošarine na južno sadje, začimbe, ribjo mast, papir 15 din za 100 kg razen tiskarskega papirja, električne žarnice, tvorniško obutev od 1 do 12 din za par in tvorniške obleke od 5 do 20 din za komad. Namen teh trošarin je delno pomagati obrtniški proizvodnji v borbi proti tvorniški produkciji, toda vprašanje je, če bo to v resnici tudi doseženo. Predvsem velja imeti na umu, da je naša industrija n. pr. čevljev prav za prav samo večja obrt, če izvzamemo dve ali tri večja podjetja, in se ne da primerjati z Bafo. Naši obrtniki z zanimanjem pričakujejo natančnih določil o teh trošarinah, ker se je bati, da bo krog izjem od teh trošarin zajel le premajhen del našega obrtništva in bo prizadela vsaka naša količinja večja obrt. Praksa bo še bolj pokazala, da je naše naziranje glede te davščine pravilno.

Premotriti pa je treba vprašanje skupnih banovinskih trošarin tudi z drugega stališča. Te se stekajo v skupno blagajno, odkoder dobi vsaka banovina takšno dotacijo, ki odgovarja številu njenega prebivalstva po zadnjem štetju prebivalstva z dne 31. marca 1931. Naša banovina ima pričakovati od tega 8·21 % skupnega dohodka za vso državo. Toda dejstvo je, da bodo to trošarino plačale naše tvornice, katere delno ne bodo mogle preveliti teh izdatkov na konzumenta. Toda če tudi ne gremo s stališča producenta, bo ta obremenitev relativno pri nas največja, daleč nad deležem, katerega dobimo nazaj. Kajti nedvomno je, da je pri nas kulturni nivo višji in da je radi tega konzum teh predmetov višji kot v drugih pokrajinah naše države. Pri nas ne nosimo opank, za katere znaša nova trošarina samo 1 din, pač pa smo se že navadili na čevlje, za katere je trošarina višja. Zato je potrebno zahtevati, da se določi o razdelitvi teh trošarin izpremeni tako, da se bo naš delež povečal in odgovarjal dejanskemu vplačilu. To velja tudi za določilo o razdelitvi dotacij iz povišanega davka na poslovni promet. Tako dobimo od 100 milijonov donosa tega davka, od katerega se plača v Sloveniji 12 milijonov din, samo 2·9 milij. din nazaj. V dokaz navajamo naslednje uradne podatke:

V dobi od 1. aprila 1936 do 30. novembra 1936, torej v 8 mesecih je bilo plačano tega davka v Sloveniji 7·95 milij. din, kar pomeni, da je mesečno prišlo tega davka (odn. točneje povedano je to odvod 18 % od davka na poslovni promet za banovinski sklad pri Drž. hip. banki) 1 milijon din ali letno 12. milij. din, od česar dobimo nazaj 3 milij. din, da se poslužimo zaokroženih števil in gre torej 9 milij. za financiranje potreb drugih banovin vsako leto iz naše banovine. Zaradi tega je tudi naša banovina obenem s savsko predlagala, naj se ta odstotek poveša, ne vemo pa, koliko bodo ta prizadevanja uspešna. V banovinskem proračunu za 1937/1938 je vnesena kot dotacija države od tega davka vsota 13 milij. din, torej 10·1 milij. din več kot v dosedanjem proračunu. Vprašanje pa je, če bo finančno ministrstvo tak proračun odobrilo.

Novi trgovinski sporazumi

Že v lanskem zadnjem poročilu smo omenili, da smo v dobi trgovinskih pogajanj. Ker pogajanja s Švico niso uspela, smo dobili s 1. januarjem odpovedan stari kliring in od tedaj novo ureditev plačilnega prometa s to državo. Proti njej je bilo naperjeno tudi delno razširjenje uvozne kontrole. Dne 31. decembra je bil objavljen plačilni sporazum z Madjarsko, sklenjen 17. decembra. Dne 14. decembra je bila podpisana konvencija o trgovini in plovbi s Turčijo, ki je bila objavljena 26. januarja. Dne 12. januarja je stopil v veljavo nov plačilni sporazum z Francijo, 31. decembra je bil objavljen dne 27. novembra podpisani sporazum z Anglijo. V pogodbi s Češkoslovaško so bile izpremenjene dne 8. decembra nekatere carinske postavke.

Težkoče povzroča našemu gospodarstvu neurejenost prometa z Nemčijo. Zaradi velikega povečanja klirinškega salda je že v prvi polovici januarja nemška marka padla od 14 na 12 din na naših borzah, vendar pa Narodna banka proti temu ni nič ukrenila, ker je hotela na ta način doseči izboljšanje v plačilnem prometu s tem, da zavira naš izvoz v Nemčijo. Ker pa tudi ta padec marke ni mogel preprečiti nadaljnjega dviga aktivnega klirinškega salda z Nemčijo na 33·8 milij. mark po zadnjem poročilu, se je Narodna banka odločila na nov korak, na redukcijo izvoza ter je v ta namen izdala dne 10. marca 1937 nove predpise o kritju potrdil za izvoz blaga, ki znatno omejujejo naš izvoz v prihodnjih mesecih. Vprašanje je, če bo ta ukrep ostal, ker so se menda že začela pogajanja z Nemčijo, da se ta zadeva uredi, da ne bo preveč škoda za naše gospodarstvo. (N. B. je svoj ukrep že preklicala. Op. ur.).

Kmetijski dolgovi in denarni trg

Izvajanja uredbe o likvidaciji kmetijskih dolgov se nadaljuje ter so že skoro vsi denarni zavodi izročili kmete-dolžnike Privilegirani agrarni banki in tudi dolžniki že plačujejo banki prve obroke. Z novim finančnim zakonom so nekateri roki zopet podaljšani, odrejane pa so tudi bistvene izpremembe v dosednji zaščitni zakonodaji. Končne slike o tem seveda ne moremo načrtati niti ne v splošnih potezah, ker delo še vedno traja in bo trajalo še dolgo časa.

Naš denarni trg je še vedno likviden in pravkar se vrši vpis druge pol milijarde državnih blagajniških zapiskov, za katere je najdaljši rok 2 leti in najvišja obrestna mera 5 %. Tudi ta vpis lepo napreduje in trenutno je že podpisanih nad 400 milij. din. Pri tem pa se na denarnem trgu še vedno kopiči nezaposlena gotovina, kar dokazujejo izkazi Poštne hranilnice kakor tudi Narodne banke.

Poštna hranilnica je imela na čekovnih računih v milij. din:

29. februarja 1936	1.050 5
31. decembra 1936	1.466 6
31. januarja 1937	1.433 6
28. februarja 1937	1.496 55

Pri Drž. hip. banki so znašale vloge:

	hranilne vloge	tek. računi
31. januarja 1936	1.169 54	245 5
31. decembra 1936	1.200 4	458 9
31. januarja 1937	1.221 6	477 4

Narodna banka izkazuje tole stanje žirovnih računov (v milijonih din):

8. marca 1936	537 1
31. decembra 1936	651 2
31. januarja 1937	875 4
28. februarja 1937	872 9
8. marca 1937	874 7

Tudi na našem denarnem trgu v Sloveniji se polagoma opazuje izboljšanje. Zaupanje se vrača predvsem v one zavode, ki so bili postavljeni v boljše stanje likvidnosti s posojili Drž. hipotekarne banke. Skupno je dala Drž. hipotekarna banka za mobilizacijo mestnih hranilnic 53 milij. din, od tega za Ljubljano 30 milijonov din, za Maribor 18 milij. in Celje 5 milij. din. S to vsoto so se zmanjšali komunalni dolgovi pri dotičnih mestnih hranilnicah, ki so po bilancah za 1935 znašali 167 0 milij., decim so znašale skupno vloge pri teh zavodih 550 5 milij. din. Že v prejšnji številki smo prinesli ugodno vest, da je mestna hranilnica ljubljanska oprostila vseh plačilnih omejitev vse vloge do 5.000 din, dne 1. marca pa je nadalje oprostila plačilnih omejitev vse vloge do 10.000 din, ker vlagatelji niso prekomerno dvigali svojih naložb. Po uspehu teh dveh oprostitvev bodo sledile še nadaljnje oprostitve. Tudi iz Ptuja poročajo, da je tamošnja mestna hranilnica postala likvidna in da izplačuje vloge skoro neomejeno. Slabši je položaj pri zadrugah, ki imajo znatne kmetске terjatve. Pri njih je računati, da bodo dobile manj gotovine, ker so morale skoro vse dolžnike oddati Privilegirani agrarni banki in ne dobe do jeseni ničesar. Zato bi bilo potrebno delati na to, da se tudi za združništvo poskrbi likvidna sredstva in tako polagoma vzpostavi naš kreditni sistem. Seveda pa ne smemo pri tem iti po poti ministra za gozdeve in rudnike, ki je odredil, da se mora odslej ves odvišni denar bratovskih skladnic nalagati pri Drž. hipotekarni banki, odnesno da je treba tudi že obstoječe naložbe prenesti nanjo. V zvezi s položajem na denarnem trgu moramo omenjati tudi, da je eden naših največjih denarnih zavodov, Mestna hranilnica ljubljanska, znatno znižal obrestno mero za svoje dolžnike.

V vrsto denarnih zavodov pod zaščito je stopila Prekmurska banka, d. d. v Murški Soboti, ki je dobila dovoljen odlog plačil.

Dobiček države od privilegiranih zavodov

Sedaj je že večina privilegiranih denarnih zavodov objavila svoje računske zaključke za 1936 razen Obrtne banke kraljevine Jugoslavije, ki ima občni zbor dne 11. aprila 1937 v Beogradu. Iz teh računskih zaključkov posnemamo naslednje podatke o njih čistem dobičku in deležu države na njem:

V oklepajih navajamo podatke za 1935, vse pa v milij. din:

Narodna banka	41·0 (33·7)	14 7 (10·2)
Poštna hranilnica	59·2 (56·9)	39·2 (37·6)
Državna hip. banka	42·4 (40·2)	33·0 (31·3)
Priv. agr. banka	18·1 (34·4)	? (—)

Ljubljanski in banovinski proračun

Ljubljanski občinski svet je dne 13. marca sprejel novi proračun za 1937/1938, ki znaša v dohodkih (ravno toliko v izdatkih) 99·03 milij., dočim znaša tekoči proračun 103·6 milij. din. Novi banovinski proračun se radi drugačne tehnične sestave ne da primerjati s tekočim, je pa povišan v glavnem radi tega, ker je prešlo sedaj od šolskih občin breme za vzdrževanje ljudskih šol na banovino. V ta namen bo banovina s 1. aprilom 1937 vpeljala 35 % doklado na neposredne davke, toda to samo v podeželskih občinah. Ta doklada naj bi prinesla 16·5 milij. din. Gosp. ban je v svojem ekspezeju obljubil, da bo primerno razbremenil občinske proračune in v resnici vidimo iz dosedaj odobrenih občinskih proračunov za 1937/1938, da je večinoma doklada znižana, seveda ne povsod za enak odstotek, kar pa ne moremo detajlneje proučiti radi velikih teritorialnih izprememb v občinskih mejah zadnji dve leti.

Tečaji državnih papirjev naraščajo

Odkar izdaja Narodna banka svoja četrtletna in mesečna poročila, objavlja tudi redno podatke o indeksu tečajev državnih papirjev. Ti podatki so sedaj zanimivi z ozirom na stalni dvig tečajev državnih papirjev v zadnjih dneh. Državni papirji so dosegli namreč tako visoke tečaje, da že odgovarjajo ti tečaji skoro najvišjim doslej zabeleženim tečajem. Z letom 1936 so nam na razpcelogo podatki za 10 let skupno, torej od 1927 do 1936. Indeks ima za podlago tečaje leta 1926. kot 100 ter je na tej podlagi povprečni indeks vojne škode, ki je za razpoloženje na naših borzah najbolj izrazil papir, bil najnižji leta 1932., ko je znašal 67·6, najvišji pa je bil leta 1930 s 143·0. Od leta 1933. dalje pa je začel indeks državnih papirjev naraščati, deloma je to zvišanje pripisovati nakupom privilegiranih ustanov, torej tako zvanim »Stützungskäufe«, nadalje pa je dvig pripisovati deloma tudi izpremenjenemu amortizacijskemu načrtu, ki je namesto amortizacije v imenski vrednosti pri nekaterih papirjih uvedel odkup po borznih tečajih. Že leta 1933. je povprečni indeks vojne škode narastel na 72·4, naslednjega leta 1934. na 104·6, 1935. na 120·0, lani pa na 118·7, dočim je pri drugih papirjih bil leta 1936. višji kot je bil leta 1935. V tekočem letu se je dvig tečajev nadaljeval ter so bili na zagrebški borzi, ki pa včasih kar zaostaja za dvigom tečajev na beograjski borzi, zabeleženi ti-le tečaji:

	31. decembra 1936	17. marca 1937
7% investicijsko posojilo	86— — 87—	89— denar
4% agrarji	50— — 51—	54— — 57—
vojna škoda promptna	374— — 377—	422— — 425—
dalmatinski agrarji	65— — 65·50	76·50 denar
4% severni agrarii	— — — —	52·75 — 53·25
8% Blerovo posojilo	86·50 — 87—	96— — 97—
7% Blerovo posojilo	76·50 — 77—	87— — 87·50
7% posojilo Drž. hip. banke	90— — 91—	170— denar
7% stabilizacijsko posojilo	85— — 86—	88·50 denar

Zanimivo je, da tudi mednarodni borzni indeks narašča in da so zabeleženi tudi višji tečaji za delnice. To velja i za dunajsko i za zagrebško borzo, ki sta za nas najvažnejši. Zagrebška borza n. pr. sedaj stalno beleži celo vrsto delnic industrijskih podjetij, dočim prej razen za Trboveljsko ni bilo nobenih tečajev.

Med važnejšimi dogodki v našem gospodarstvu omenjamo še, da smo dne 1. marca dobili uredbo o kmetijskih zbornicah, ki uvaja indirektni volilni sistem za sestavo zbornice; kako se bo v bodoče delovanje zbornic pokazalo, pa še ni mogoče reči, ker je treba počakati na konstituiranje teh zbornic. Prav pa je, da tudi kmetijski stan kot najštevilnejši stan v naši državi dobi svoje stanovsko zastopstvo, kakor ga imajo že drugi stanovi, ki so mogoče manj važni kot kmetijski stan.

V Sloveniji je važno, da bo država odkupila v letu 1937/1938 železniški progi Grobelno—Rogatec in Ljutomer—Radgona. Železi pa bi bilo, da se reši tudi vprašanje predvojnih avstrijskih posojil kakor tudi vprašanje izplačila vlog pri dunajski in budimpeštanski poštni hranilnici.

Ljubljana, 17. marca 1937.

D. P.

OBOROŽEVALNA KONJUNKTURA

United States Bureau of Mines je pravkar predložil začasne številke o svetovni produkciji aluminija v preteklem letu; aluminij je med važnimi sestavnimi deli oboroževalne industrije. Leta 1934. je znašala njegova svetovna produkcija 170.800 ton, leto nato 258.000 ton, lani pa 359.000 ton. Producerske številke zadnjega leta so največje v zgodovini mednarodne aluminijeve industrije; z njimi je bil prekošen doseženi rekord iz leta 1929. z 280.000 tonami. Lanski prirastek gre predvsem na rovaš USA in Nemčije. V USA je narasla produkcija od 54.000 na 102.000 ton, se je torej skoraj podvojila, v Nemčiji je pa narasla od 70.000 na 95.000 ton. Na tretje mesto v svetovni produkciji je s 30.000 tonami stopila lani Rusija.

Velikanska najdišča boksita se nahajajo v gorovju Bihar (Romunija—Ogrska); cenijo jih na 20 milijonov ton, a so doslej producirali letno samo 1200 ton. Sedaj se bo začelo delo v večjem obsegu; udeležen je v prvi vrsti francosko-švedski kapital.

Angleški koncern Vickers, o katerem poročamo tudi na drugem mestu, je prevzel strojno tovarno Armstrong Whitworth Ltd, eno največjih lokomotivnih tovarn Anglije. Med svetovno vojsko je štelo podjetje A. W. med največje granatne tovarne; število delavcev bodo zvišali od 3000 na 4000. Tudi ta transakcija pomeni korak v pospešenju angleškega oboroževalnega programa. Beremo, da je več angleških tvrdk odklonilo inozemska naročila za strojni material, ker bi sicer domačih orožnih naročil ne mogle izvršiti.

Izvoz boksita iz Ogrske raste kar naprej in je bil v preteklem letu za 65 % večji kot l. 1935. Naročnica je zlasti nemška oboroževalna industrija. Dalmacija pošilja tudi v prvi vrsti v Nemčijo, a tudi drugam; kdo bi si na primer mislil, da zalaga Dalmacija z boksitom prvo boksitno-cementno tovarno Avstralije. Avstrijci pa pošiljajo aluminij v Zedinjene države in na Japonsko.

Rastoča oboroževalna konjunktura je imela v zadnjih letih za posledico vedno večje pridobivanje kroma v Turčiji. Sedaj bodo otvorili novo produkcijsko jamo, ki naj da na leto 100.000 ton. S tem bi narasel turški delež v tem najvažnejšem trdilnem materialu jekla na 60 odstotkov.

Francoski trgovski minister Bastid je povodom svojega zadnjega obiska v Pragi dejal, da je oboroževanje »morfij za gospodarstvo«. Borza je vzela ta morfij na znanje in si o vzrokih in posledicah prav nič ne beli glave. Izvoz vojnega materiala iz Češkoslovaške je bil lani trikrat večji kot leta 1929., ki je bilo vendar konjunktorno leto, in je dosegel najbrž 10 odstotkov svetovnega zadevnega izvoza.

Primerjanje svetovne trgovine vojnega materiala s celokupno svetovno trgovino nam kaže, da se je padec v izvozu vojnega materiala v letih krize pojavil eno leto pozneje kot padec vse svetovne

trgovine in da je bilo naraščanje od globinske točke dalje z 69 % dosti večje kot naraščanje vse svetovne trgovine z 22 %. Zanimiva je tudi sprememba, ki se je izvršila v zadnjih letih v posameznih vrstah vojnega materiala. Dočim je izvozni delež vojnih ladij padel od 16 % v letu 1929. na 0,6 % v letu 1936., je narasel izvozni delež aeroplanov od 27 na 44 %, po vrednosti za 44 %. Največji delež v svetovni trgovini z vojnim materialom ima slejkoprej Velika Britanija, za njo Zedinjene države, nato Francija. Na te tri države je prišlo lani okoli tri četrtine vse trgovine z vojnim materialom, ki se more statistično ugotoviti.

Nemčija vedno kaže na druge dežele, kako se oborožujejo; ves svet pa vé, da je ona z Italijo vred ta kamen sprožila. Prizna pa, da izvaža zelo veliko železa, in gotovo je, da se porabi velik del tega železa za vojni material. Molči o svojem oboroževanju in pravi, da je bila v to primorana, pové pa, koliko izvaža. Jeklarne imajo toliko dela, da deloma nadaljnjih naročil sploh ne morejo več sprejemati. Ker se angleška jeklena industrija vsled domače zaposlitve na eksportnem trgu sploh skoraj ne pojavi več in ker so belgijske tovarne z izvoznimi naročili preobložene, so se nemške jeklene zaloge izredno skrčile. Tekoče leto bo prineslo železnemu eksportnemu trgu največjo ekspanzijo zadnjih časov. K pomanjkanju valjanega blaga je prišlo sedaj še kronično pomanjkanje surovega železa, ker so se Rusi, ki so še pred kratkim zelo na trg pritiskali, umaknili nazaj.

Svetovna produkcija surovega jekla je dosegla v tekočem letu 115 odstotkov predvojne višine. Glavni prirastek gre na prekomorske dežele; tako dela Japonska z 2300 %! višine iz leta 1913., Indija s 700 %! Nato pridejo: Rusija 420 %, USA 182 %, Anglija 156 %, Belgija—Luksemburška 155 %, Nemčija 129 %, Ogrska 111 %; a Francija le 74 %, Poljska 73 %, Avstrija 45 %. Konjunktorno višino leta 1929. je večina starih jeklenih dežel že prekosila. Anglija je bila v letošnjem januarju na 124 % leta 1929., Čehoslovaška 107 %, Amerika 102 %, Nemčija 99 % (ne more zadosti hitro nakopati potrebnih rud), Ogrska 101 %, Poljska 88 %, Belgija—Luksemburška 86 %, Francija 76 %, Avstrija 67 %, Rusija 365 %!, Japonska 240 %!, Indija 150 %.

Vsled močnega povpraševanja po niklju, ki ga je pripisati večinoma tekmovalnemu oboroževanju, doživlja kanadski nikljev trust posebnovrsten razmah. Svetovna poraba niklja je po računih tega trusta narasla od 160 milijonov funtov l. 1935. na več kot 200 milijonov funtov v preteklem letu, pri čemer je dvignil trust svojo prodajo od 129,9 na 168,9 milijona funtov. Napram konjunktornemu letu 1929. je narasla prodaja lani za 43,3 milijona funtov ali za 34 %. Trust, čigar podjetja delajo sedaj do skrajne meje kapacitete, je pripravljen na nadaljnje naraščanje povpraševanja in je razširil naprave ter bo mogel producirati več kot 220 milijonov funtov. Trustova prodaja bakra je narasla za 14 % na 266 milijonov funtov, prodaja platinskih kovin od 129.000 na 221.000 unc, prodaja zlata od 70.000 na 73.000 unc itd. Leta 1935. je izkazal trust 26,09 milijona dolarjev čistega dobička, l. 1936. pa 36,87 milijona dolarjev. Leta 1929., v najboljšem letu pred krizo, je bil čisti dobiček izkazan z 22,24 milijona dolarjev. Dividend na temeljne delnice je bilo izplačanih leta 1935. 10,93 milijona dolarjev, lani pa 18,95 milijona dolarjev. Prenos dobička je narasel od 44,09 milijona dolarjev na koncu leta 1935. na 59,9 milijona dolarjev koncem leta 1936. — In tako dalje.

ITALIJANSKO TRGOVSKO BRODOVJE — POD NADZORSTVOM DRŽAVE

Na koncu preteklega leta je sklenil italijanski ministrski svet popolno preureditev italijanske trgovske plovbe. Ta preureditev naj bo pričetek k poddržavljenju vsega velepodjetništva, ki je bilo že prej naznanjeno.

Sedaj je italijansko trgovsko brodovje razdeljeno na štiri velike družbe:

1. »Italia« s sedežem v Genovi in z delniško glavnico 500 milijonov lir razpolaga z 39 ladjami, ki imajo 470.000 ton vsebine. Upravlja potniški in blagovni promet s Severno in Južno Ameriko. Najmodernejše italijanske prekoceanse ladje so last te družbe.

2. »Lloyd Triestino« ima sedež v Trstu. Glavnica znaša 300 milijonov lir, ladij je 59 s 440.000 tonami. Upravlja promet z Azijo, Afriko in Avstralijo.

3. »Tirrenia« ima sedež v Neapolu; ladij ima 54 s 160.000 tonami. Prometuje v Libijo, v zahodno Sredozemsko morje in Severno Evropo.

4. »Adriatica« ima sedež v Benetkah. Razpolaga s 30 ladjami, ki imajo vsebino 135.000 ton. Njen delokrog je vzhodno Sredozemsko in posebej še Jadransko morje.

Vse druge družbe so odpravljene in spojene z novimi. Pogodbe glede prodaje ladij so že sklenjene. Gradba novih ladij v znesku ene milijarde lir je predvidena za bodoča leta.

Odslej naprej je italijanska trgovska plovba pravno in faktično pod državnim nadzorstvom. V novi ureditvi vidimo jasno začrtani dve veliki nalogi: 1. razdelitev prometa na razna prometna ozemlja; 2. trdno združenje z namenom aktivnega vodstva plovbe politike in predvsem z namenom obnove ladijskega materiala.

Razdelitev preostalih štirih velikih plovbnih družb je prvi veliki poskus smotnega gospodarstva na morju. Tudi vojaški oziri so pri tem upoštevani. Gotovo je, da se bo plovba skušala polagoma znebiti starejših ladij, ki so samo balast. Tekmovanje na svetovnem morju je danes bolj kot kdaj prej v znamenju kvalitete in izboljšanja ladijskega materiala. Z izvedbo organizatorične nove ureditve se bo pričela sedaj v večji izmeri obnova brodovja, za kar so ukrenjeni že vsi predpogoji, ne glede na tekoče državne subvencije. Po sedanji reformi italijanska trgovska plovba sicer še ni čisto državna in vodijo štiri omenjene družbe upravo še samostojno. Seveda pa razlika med čisto državno plovbo in plovbo, ki jo država nadzira, ni več posebno velika, in šele praksa bo pokazala, v kolikšni izmeri se bo mogla zasebna iniciativa v italijanskem brodarstvu še uveljaviti. Lastna odgovornost ji je vsled smotne subvencijske politike v bistvu že itak vzeta.

* * *

Nemška trgovska plovba je ubrala drugo pot. Tudi pri njeni preureditvi država ni mogla odreči svoje pomoči; a zaključek reforme je bil z voljo države obenem začetek nove dobe zasebnega in odgovornega brodarstva. To je temeljna razlika v postopanju Italije in Nemčije. Tudi se v Nemčiji slej ko prej načelno odklanja princip subvencij. Nemško brodarstvo pravi, naj ladijski lastnik, ki se zaveda odgovornosti, plovbo sam vodi; in k temu spada tudi prostovoljni prevzem polnega rizika. Nemci so glede italijanskega načina mnenja, da je ta način sicer utemeljen v principih fašističnega državnega vodstva in v zunanjepolitični potrebi, da je znak močnejše notranje prepojitve z državnimi elementi tudi v trgovski plovbi, »sicer je pa to eksperiment, ki se ne da kar tako prenesti na druge dežele«.

Japonski nazori o državnih subvencijah so pa zopet drugačni kot nemški. Znani japonski ladijski lastnik Saito pravi: »Po izkušnjah v svetovni vojni je le naravno, da mora Japonska kot druge države svoje trgovsko brodovje ne le po tonah pomnožiti, temveč tudi kvalitativno izboljšati z gradbo gotovih ladijskih tipov in s povečanjem hitrosti. Splošno je znano, da so velike in hitre ladje vsled znatnih gradbenih in obratnih stroškov nerentabilne. Če torej država za gradbo in vzdrževanje teh neobhodno potrebnih specialnih ladij nudi svojo pomoč, je to le naravno.« Sicer je pa Saito mnenja, da japonske subvencije za plovbo niso posebno velike; od lanskega leta 11 milijonov jenov je šlo 9.420.000 jenov samo za vzdrževanje redne poštno službe med Japonsko in drugimi važnimi deželami sveta.

»Glavni namen japonskih plovbnih podpor je velika delovna zmogljivost trgovskega brodovja v mirovnih časih ter pripravljenost zadosti močnega brodovja za primer vojske.« — Japonsko trgovsko brodovje je štelu na koncu vojske 1.700.000 ton, leta 1932, 3.600.000 ton, leta 1936, pa 4.000.000 ton.

Vidimo, da ima vsak svoje stališče in da ga vsak po svoje zagovarja.

T O I N O N O

Gospodarski položaj Jugoslavije

O gospodarskem položaju Jugoslavije v prvem letošnjem četrtletju je objavila Narodna banka sledeče poročilo:

»V teku četrtega četrtletja l. 1936. je prišla tedenca za izboljšanje gospodarskih razmer v naši državi do polnega izraza. Moč gospodarskega življenja je dosegla višino, ki v posameznih panogah narodnega gospodarstva že več let ni bila zaznamovana. Vidno sta se izboljšala produkcija in promet, dalje izmenjava blaga z inozemstvom in državni dohodki. Narodovi dohodki so bili v letu 1936. izdatno večji kot v letu prej. Na to pomembno spremembo v konjunkturi je vsekakor vplivalo splošno gospodarsko izboljšanje sveta. Vendar tičijo njeni globlji vzroki v dobri naši letini — drugod po svetu je bila slabša —, v naraščanju cen za sirovine in za poljedelske produkte, v naraščanju produkcije in slednjič v gospodarskem stroju naše države, v njeni življenjski sili in v njenih rezervah moči, ki so se mogle ohraniti v letih najtežje krize.«

Da se pri nas izboljšanje ne pozna tako hitro kot v drugih državah, v prvi vrsti v industrijskih, ima svoj vzrok pač v agrarnem značaju naše države, ki na baisse in hausse v svetovnem gospodarstvu ne reagira tako hitro kot industrijski značaj.

Trbovlje

Leta 1936. je prodala Trboveljska premogovna družba 1.010.000 ton premoga proti 983.000 tonam v letu 1935., 961.000 v letu 1933. in 1.933.000 tonam v letu 1929. Produkcija premoga v navedenih štirih letih je znašala: 977.000, 1 milijon, 921.000 in 1.957.000 ton. Prodaja cementa je bila sledeča: 56.700, 39.000, 39.000 in 41.000 ton; produkcija pa: 58.500, 37.000, 40.000 in 44.000 ton.

Bor

Izšla je nova naredba o privilegijih francoske rudniške družbe »Mines de

Bor«. Kot znano, se je družba obvezala, da bo v teku desetih mesecev zgradila elektrolitično bakreno rafinerijo. Nova koncesija je podeljena za dobo 15 let. Družba mora zgraditi tovarno v takem obsegu, da bo mogoče doseči v treh letih letno kapaciteto 12.000 ton elektrolitnega bakra, končno pa da bo dosežena kapaciteta 20.000 letnih ton. Družba se obveže, da oskrbuje v prvi vrsti domači jugoslovanski trg; a ostanek produkcije more izvažati. Cena elektrolitičnega bakra pri prodaji na državne in avtonomne uprave se določi po tečaju London-ske kovinske borze za tona, pri čemer je tona določena s 1.01605 kg. Glede na davke in druge dajatve je dobila družba velike ugodnosti.

Petrolej v Jugoslaviji?

Angleški list »Financial News« poroča: Zastopniki angleško-ameriške finančne skupine, ki dela na račun družbe Standard Oil of New Jersey, so odkrili v Jugoslaviji velika najdišča nafte. Z izkoriščanjem teh petrolejskih najdišč bi mogla kriti Jugoslavija vso svojo petrolejsko potrebo sama in bi prav hitro postala neodvisna od uvoza bencina in petroleja iz drugih dežel, zlasti iz Rumunije.

Statistika o zunanji trgovini Jugoslavije v preteklem letu 1936. je izšla v pričetku marca. To je znaten napredek napram drugim letom, ki je izhajala šele v aprilu ali maju.

Novo tekstilno podjetje v Beogradu, »Stela«, je bilo ustanovljeno z delniško glavnico 3.500.000 din, ki jo more upravni svet zvišati na 15 milijonov din.

Cementna industrija Jugoslavije je pristopila mednarodnemu cementnemu kartelu, ki obsega poleg Jugoslavije še Nemčijo, Belgijo, Luksemburško, Dansko, Francijo, Anglijo in Norveško. Dogovor ureja prodajo na mednarodnih trgih in hoče preprečiti padanje cen. Sedež zveze bo Luksemburg.

Za gradnjo železnic v Jugoslaviji se francoske tvrdke slej ko prej zelo zanimajo. Zgledi vlečejo! Tako je neka francoska družba opozorila naše prometno ministrstvo, da razpolaga za železniškokrabbene svrhe s kreditom 600 milijonov dinarjev.

V Varaždinu bodo otvorjena tri nova industrijska podjetja: tovarna za svileni sukanec, tovarna usnja in tovarna mila.

Zastopstvo Jugoslavije v gospodarski centrali Male antante bo pričelo z delom že v letošnjem aprilu.

Jugoslavija je v trgovini z Grčijo za Nemčijo, Veliko Britanijo in ameriškinimi Zedinjenimi državami na četrtem mestu. Lani je prodala v Grčijo za 692 milijonov drahem blaga — po grški statistiki —, kupila je pa v Grčiji za 299 milijonov drahem.

Med Jugoslavijo in Nemčijo so se pričela nova pogajanja glede eksporta lesa.

Zveza narodov o svetovni konjunkturi

Statistični mesečni izkaz Zveze narodov za februar prinaša nove podatke o napredujočem zboljšanju svetovne konjunktura. V decembru 1936 je bilo industrijsko delovanje v Zedinjenih državah, v Holandiji, Poljski in Češkoslovaški prvič zopet živahnejše kot v visokokonjunktornem letu 1929. Merilo za zboljšanje konjunktura nam nudi znatno pojemanje svetovnih zalog v najvažnejših sirovinah in blagovnih vrstah. Zadevne svetovne zaloge so bile na koncu preteklega leta le še za 5% večje kot v sredi leta 1929 in so od tedaj naprej zopet padle. Na koncu leta 1936. so bile v primeru s koncem leta 1935. zaloge premoga za 32% manjše, zaloge bakra za 41%, cinka za 31%, svinca za 22%, petroleja za 4%, žita za 31%, sladkorja za 15%, kavčuka za 26% in zaloge svile za 28%. Le svetovne zaloge volne in čina so bile nekoliko večje kot leto prej.

Zlata vrednost svetovne trgovine je bila leta 1936. za 84% večja kot v letu prej, njen volumen pa za 4% večji. V decembru 1936 je povprečna zlata vrednost blagovnih vrst rapidno narasla in je bila za 12% večja kot v decembru 1935.

Svetovna produkcija petroleja je lani prekosila produkcijo konjunktornega leta 1929. za 18%, produkcija jekla je narasla za 4%, produkcija cinka za 15%. Največji je bil prirastek v produkciji jekla v Rusiji, kjer se je od leta 1929. dalje potrojila, in v Japonski, kjer

se je podvojila. V Angliji je bila lani produkcija jekla za 21% večja kot leta 1929., v Nemčiji za 5%; v drugih deželah je pa tudi že dosegla 70 do 83% produkcije iz leta 1929.

Gospodarstvo Zedinjenih držav

Za bodoče finančno leto 1937/1938. v U. S. A. je značilno močno padanje izdatkov. Predsednik Roosevelt pričakuje v omenjenem letu 6158 milijonov dolarjev izdatkov, pri čemer pa niso vračunane obresti zveznih dolgov in zvezna poštna uprava, ki dela še vedno z zgubo. Gornja številka je za 2322 milijonov dolarjev nižja kot je bila cenitev izdatkov v proračunu za 1936/1937. Na drugi strani cenilci predsednik v bodočem fiskalnem letu pričakovane dohodke na 7294 milijonov dolarjev, kar bi bilo za 1466 milijonov dolarjev več kot v tekočem fiskalnem letu in za 3178 milijonov dolarjev več kot v proračunu leta 1935/1936. Na ta način bi bil novi proračun več kot izenačen, če ne bi prišlo na račun obremenitev ogromno obrestovanje zveznih dolgov, ki je za leto 1937/1938. nakazano s 401 milijonom dolarjev, in če ne bi prišel zraven še dodatek za upravo zvezne pošte, o kojeja višini se predsednik pri objavi proračuna ni izjavil. Rekel je pa, da bo bodoči proračun za 1938/1939. leto popolnoma uravnovešen. Izdatki za obrambo so določeni z 981 milijoni dolarjev (1936/1937.: 888 milijonov), kar je več kot v kateremkoli prejšnjem mirovnem letu. Javne podpore in zasilna dela zahtevajo 1853 milijonov dolarjev, kar je dosti manj kot v tekočem letu. Prav to v zvezi z večjimi dohodki ustvarja bistveno ugodnejšo sliko novega proračuna. Za poljedelsko ministrstvo je pa določena cela milijarda dolarjev; približno polovica je namenjena za zboljšanje tal. O tem smo govorili v članku o Rooseveltu.

V tekočem fiskalnem letu so dohodki določeni s 5828 milijonov dolarjev, izdatki z 8480 milijonov dolarjev. Zato bo zvezni dolg do 30. junija 1937 narasel najbrž na 35.026 milijonov dolarjev, a se potem predvidoma ne bo več povečal.

Za borbo proti gospodarski krizi je vlada izdala ali pa na razpolago dala do 31. oktobra 1936 19.212 milijonov dolarjev. Sicer obstoji velik del tega ogromnega zneska v posojilih, ki bodo prišla nazaj, a vseeno so izdatki, namenjeni direktno borbi proti krizi, tako visoki, da se morejo kvečjemu primerjati z izdatki med svetovno vojsko. Vsi ti iz-

datki so pa daleko odtehtani po dobrih delih, ki so bila njih posledica.

Rooseveltova gospodarska politika si stavi dva cilja: 1. Zopetna vpostavitve gospodarskega precvetanja z dosego večje zaposlenosti in s tem v zvezi z dosego večje nakupne moči prebivalstva; 2. trajno zavarovanje ameriških družin pred najhujšimi kriznimi učinki in s tem pred lakoto. Zato si je treba zagotoviti zadostnih denarnih sredstev za prehrano, obleko in zaposlitev takih oseb, ki brez lastne krivde še vedno ne morejo dobiti dela. Tu morejo pomagati podjetniki. »Če bi vsi podjetniki v tekočem polletju nastavili in vzeli v delo ljudi, ki jih sedaj vlada podpira, bi to ustvarilo možnost končnega in trajnega izbalanciranja zveznega proračuna.«

Severonemški Lloyd je prepeljal lani iz Evrope v Severno Ameriko in obratno 90.725 potnikov proti 73.171 v letu 1935. Tudi znamenje boljše konjunktore.

»Razstavniki frank«, Francozi bodo za čas svetovne razstave v Parizu izdali poseben frank, ki ga imenujejo »razstavniki frank« in ki bo notiral 15% pod vrednostjo navadnega franka. S tem hočejo privabiti v Pariz kolikor mogoče veliko število inozemcev.

Produkcija zlata v Rusiji je znašala v preteklem letu okoli 10 milijard in 800 milijonov dinarjev. V ruskih zlatih rudnikih je zaposlenih sedaj ca. 750.000 delavcev.

Novi viri petroleja za Anglijo. V zaključku 14 dnevnih raziskovanj petrolejskih virov na otoku Trinidad ob severni obali Južne Amerike, je dejal Cadman, predsednik angleškoiranske petrolejske družbe, da glavni viri na Trinidadu najbrž še niso navrtani. Ko bodo vsa dela dovršena, bo mogel postati Trinidad plovno in aeroplansko opiralnišče Britanskega imperija.

Ameriška tobačna družba izkazuje za preteklo leto nad 20 milijonov dolarjev čistega dobička.

Veliki angleški oboroževalni koncern Vickers Ltd je mogel dvigniti dividendo od 8 na 10%; lanska dividenda je najvišja po letu 1919, ko je znašala 11¼%. Rajni Zaharov je bil tudi v tem koncernu.

Velesejem v Lipskem (Leipzig) je obiskalo več kot 300.000 oseb; interesi so prišli razen iz Nemčije iz 70 inozemskih dežel.

Žice je na svetovnem trgu vedno manj in ni ponudba v nikakšnem razmerju s povpraševanjem. Zlasti mnogo žice se bo porabilo v ameriških poplavnih okrajih.

Industrijska konjunktura Anglije je dobro razvidna iz primerjanja indeksnih števil produktivnosti v letih 1930 in 1936; l. 1930.: 100, l. 1936.: 125. Največji prirastek produktivnosti izkazuje železna in jeklena industrija.

Ameriška zveza jekla je dvignila čisti dobiček od 1.100.000 dolarjev v letu 1935 na 50.600.000 dolarjev v letu 1936. Povprečna zaposlenost v letu 1935 je znašala 39% kapacitete, lani pa nad 59%.

Ameriška Telefonska in Telegrafska družba, oziroma od nje kontrolirana Western Electric Cie, je prodala lani za 146 milijonov dolarjev blaga proti 105 milijonom v letu prej. Čisti dobiček se je več kot posredmoril, narasel je od 2.600.000 dolarjev na 18.700.000 dolarjev.

Mercur 1937, Wien, je izdal pred kratkim jubilejno izdajo (75 let obstoja) svojega finančnega letnika.

Velika naročila Rusije v Angliji. V letošnjem januarju in februarju je naročila Rusija v Angliji za 4.760.000 funtov blaga proti 1.100.000 funtom v istih dveh lanskih mesecih. Ta štirikratni dvig je posledica lanskega dogovora med obema državama, ki dovoljuje Rusiji kredit v znesku 10 milijonov funtov za dobo petih let.

Francija hoče plačati svoje vojne dolgove. Charles Bonnet, novi francoski poslanik v Washingtonu, je podal izjavo, da francoska vlada ne namerava franka še nadalje razvrednotiti, temveč da bo nasprotno predlagala končno stabilizacijo francoske vrednote na podlagi sedanjega tečaja franka v razmerju do dolarja. S tem se bo mednarodni finančni položaj po mnenju washingtonskih krogov bistveno izboljšal. Dalje je Bonnet izjavil, da bo imel v teku svojega polletnega bivanja v Washingtonu s pristojnimi ameriškimimi krogi temeljita posvetovanja o vrnitvi štirimilijardnega vojnega posojila, ki ga je dala Amerika Franciji in ki ga hoče le-ta sedaj vrniti.

Italijanski kemični koncern Montecatini predlaga za leto 1936 zvišanje dividende od 4,5 na 10%.

Družba Graengesberg, ki izkorišča v severni Švedski nahajališča znane izborne železne rude, izkazuje za preteklo leto 12 milijonov kron čistega dobička proti 4 milijonom v letu 1935.

Inozemskega denarja v Zedinjene države je doletelo lani 1141 milijonov dolarjev, s čimer se je vsota v U.S.A. naložene inozemske glavnice zvišala na 7750 milijonov dolarjev.

Svetovna poraba kalija raste

Francoska poročila o produkciji in porabi kalija nam pravijo, da je razvoj svetovne porabe v zadnjih desetih letih kaj močno kolebal. Po precej enakomernem dviganju do let 1928/30, je nastopil v letu 1930/31. precejšen padec, ki se je nadaljeval do leta 1932/33. Tedaj se je preobrnilo zopet na bolje in je narasla poraba v letih 1934/35. in 1935/36. na 1 milijon ton. Poglejmo tabelico, ki nam kaže poljedelsko porabo kalija po podatkih generalnega ravnatelja francoske družbe Kali Sainte Thérèse:

ton	ton
1926/27 : 665.000	1931/32 : 565.000
1927/28 : 760.000	1932/33 : 530.000
1928/29 : 870.000	1933/34 : 825.000
1929/30 : 870.000	1934/35 : 1.000.000
1930/31 : 755.000	1935/36 : 1.000.000

V teh številkah mesta upoštevani Nemčija in Francija, daleko največja svetovna producenta kalija.

Posamezne dežele nam nudijo glede porabe kalija kaj različno sliko. Holandija na primer porabi na 1 ha 27 kg čistega kalija, Belgija 18 kg, Francija pa samo 5 kg.

Volneni monopol v Bolgariji

Bolgarska vlada je izdala zakon, ki razglašja prevzem trgovine z domačo volno za državni monopol. Polom tega monopola bo v bodoče država sama odkupila kmetom in njih Zadrugam vso množino domače volnene strižbe ter bo oddala sirovo volno posameznim tovarnam v nadaljnjo predelavo. Namen nove ureditve je znižanje volnenega importa, s čimer naj se obenem bistveno ojači domača produkcija volne, ki znaša sedaj samo 1700 ton.

Ameriški veleinserenti

Po računih ameriškega strokovnega lista »Printer's Ink« je bilo v prvi letošnji polovici v Zedinjenih državah izdanih za inserate v ca. 100 raznih časopisih 73.830.000 dolarjev proti 66.030.000 dolarjem v isti lanski polovici, torej letos za ca. 12% več. Ta plus gre pa samo na rovaš večjih inserentov, dočim vidimo pri »manjših« inserentih (pod 50.000 dol.) celo majhen minus, ca. 2%.

V prvi letošnji polovici je izdalo v Zedinjenih državah 20 inserentov vsak nad pol milijona dolarjev za oglase, med njimi pa osem vsak več kot 1 milijon. Teh osem bomo tukaj napisali:

Družba	1. polovica 1935	1. polovica 1936
	v milijonih dolarjev	
General Motors	3-53	4-69
Chrysler	1-50	1-86
Reynolds Tobacco	1-16	1-53
Procter in Gamble	1-13	1-29
Standard Brands	1-60	1-13
Bristol-Myers	0-87	1-10
General Foods	0-94	1-05
Ford	0-60	1-02

Med veleinserenti opazimo največja tri avtomobilska podjetja, ki so svojo propagando vsa tri močno intenzivirala; Ford je izdal letos za oglase 70% več kot lani, General Motors 33 in Chrysler 24% več. Zanimivo je, da Ford manj inserira kot General Motors in celo manj kot Chrysler. Tudi Reynoldov tobačni koncern je izdal v prvi letošnji polovici za časopisne oglase 32% več kot v isti lanski polovici, dočim je trust živil Standard Brands kot edini veleinserent izdal letos za oglase manj kot lani, in sicer za 29% manj.

Darilo. V počastitev spomina blagopokojnega gospoda Karla Müllerja, trgovca v Črnomlju, je daroval gospod Josip Šelovin, trgovec v Ljubljani, Din 200—podpornemu skladu Trgovskega društva »Merkur« v Ljubljani. Iskrena hvala!